

۲۱۷۹۹۸۷

انسان شناسی

دکتر رضا فیروزی

تهران

۱۳۹۹

www.ketab.ir

سرشناسه: فیروزی، رضا، ۱۳۴۲-

عنوان و نام پدیدآور: انسان‌شناسی / رضا فیروزی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی؛ تهران: شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ده، ۲۳۷ ص.

فروست: «سمت»: ۲۳۵۷. فلسفه و کلام: ۹۷.

شابک: ۱- ۲۱۳۳-۰۲-۶۰۰-۹۷۸ ۲۸۰۰۰۰ ریال

Reza Firouzi. Anthropology.

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی:

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: انسان‌شناسی — جنبه‌های قرآنی

موضوع: Anthropology — Qur'anic Teaching

موضوع: انسان‌شناسی — جنبه‌های مذهبی — اسلام

موضوع: Anthropology — Religious Aspects

شناسه افزوده: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی.

The Organization for Researching and Composing University Textbooks in the Humanities (SAMT), Institute for Research and Development in the Humanities.

شناسه افزوده: شورای عالی انقلاب فرهنگی. شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۹ P ۱۱۴

رده‌بندی دیویی: ۱۷/۱۵۹

شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۴۶۱۷۱

انسان‌شناسی

دکتر رضا فیروزی

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه

علوم انسانی و شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۹

تعداد: ۵۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ و صحافی: چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

قیمت: ۲۸۰۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و

عوامل توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبه‌روی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۴۴۲۴۶۲۵۰-۲

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

@sazman_samt

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشران، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	پیشگفتار
۲	روش تحقیق
۲	اهداف آفرشی کتاب
۳	هدف کلی محتوای کتاب
۳	اهداف عینی آ از فصول
۵	فصول کتاب در یک نگاه
	بخش اول: کلیات
۱۲	فصل اول: مفاهیم، تعاریف و تقسیم‌بندی‌ها
۱۳	مقدمه
۱۵	انسان‌شناسی، هدف و تعریف
۱۶	شناخت انسان
۱۶	ضرورت مطالعات انسان‌شناختی
۱۸	هویت و ماهیت انسان و روابط چهارگانه او
۱۸	۱. رابطه انسان با خود
۲۰	۲. رابطه انسان با خدا
۲۱	۳. رابطه انسان با دیگران
۲۳	۴. رابطه انسان با طبیعت
۲۶	معنای اصطلاحی آنترپولوژی
۲۸	روش‌های مطالعه در مورد انسان
۲۸	روش دینی
۳۲	روش فلسفی
۳۳	روش عرفانی
۳۵	روش تجربی

بخش دوم: انسان‌شناسی قرآنی

- فصل دوم: جایگاه انسان در قرآن ۴۰
- مقدمه ۴۱
- دو الگوی متقارن در انسان‌شناسی قرآنی ۴۲
- انسان در فرهنگ قرآن ۴۳
- بررسی معناشناختی انسان در قرآن و ارتباط وازگانی آن با سایر مفاهیم مرتبط ۴۳
- ضرورت بحث از آفرینش انسان در قرآن ۴۷

فصل سوم: آفرینش انسان در قرآن

- مقدمه ۴۹
- آیات آفرینش انسان در قرآن ۵۰
- آیات آفرینش انسان به معنای عام ۵۲
- آیات آفرینش حضرت آدم (ع) به منزله منشأ انسان‌های موجود ۵۵
- ماده آفرینش انسان در قرآن و نتایج معرفتی آن ۵۷
- آیاتی که ماده اولیه انسان را توصیف می‌کنند ۵۷
- آیاتی که به مراحل رشد جنین پرداخته‌اند ۵۹
- مفاهیم کلی و عمومی در آفرینش انسان ۶۰
- مفهومی مبهم، اما هدف‌دار ۶۰
- جمع‌بندی آیات آفرینش انسان ۶۴

بخش سوم: انسان‌شناسی عرفانی

فصل چهارم: مبانی انسان‌شناسی عرفانی

- مقدمه ۶۶
- مفاهیم پایه در انسان‌شناسی عرفانی ۶۷
- موضوع عرفان ۶۸
- مفهوم تجلی ۶۸
- خدای ناشناختنی و خدای شناختنی در ادبیات اهل الله ۶۹
- گونه‌های تجلی اسمانی ۷۱
- حقیقت اسماء الله و شئون آن ۷۱
- ظهور اسمانی حق در عالم محسوسات ۷۲

فصل پنجم: انسان در عرف عرفان

- مقدمه ۷۴
- ۷۵

۷۵	معناشناسی انسان در جهان‌بینی عرفانی
۷۷	اسماء و نسبت‌های آن
۷۸	جهان‌شناسی مفهوم انسان
۸۳	فصل ششم: خلافت الهی انسان و حیات دنیوی و اخروی
۸۴	مقدمه
۸۵	هدف از بحث خلافت الهی انسان
۸۶	آیه خلافت و پیوندهای عرفانی آن
۸۷	تحلیل و بررسی آیه ۳۰ سوره بقره به مثابه عصاره آیات قرآن
۸۸	تحلیل مفهوم اسماء و رابطه آن با مفهوم خلافت در آیه ۳۱ سوره بقره
۸۸	نگاه عرفی به مسئله خلافت الهی انسان و اسماء‌الله، هویت و ماهیت انسان
۹۹	حیات دنیوی و اخروی در مختصات وجودی انسان
۱۰۰	هدف از دنیای باریک
۱۰۱	ابزار و روش دستیابی به هدف آفرینش دنیا
۱۰۲	برایندها و نتایج
	بخش چهارم: انسان‌شناسی فلسفی
۱۰۴	فصل هفتم: حقیقت انسان در حکمت صدرایی
۱۰۵	مقدمه
۱۰۷	فلسفه صدرایی و حقیقت انسان
۱۰۸	مبادی و مبانی هستی‌شناسی حکمت متعالیه
۱۰۸	معنای لغوی و مفهومی اصالت وجود
۱۱۱	تأثیر افکار عرفانی ابن عربی بر ملاصدرا
۱۱۱	مبنای انسان‌شناسی و جهان‌شناسی حکمت صدرایی
۱۱۴	وجه تسمیه انسان در حکمت متعالیه
۱۱۶	خلافت الهی انسان در حکمت متعالیه
۱۱۷	حکمت صدرایی و فلسفه کار در ساختار خلافت الهی انسان و اسماء‌الله
۱۱۹	فصل هشتم: نفس‌شناسی حکمت متعالیه
۱۲۰	مقدمه
۱۲۰	هدف اصلی نفس‌شناسی حکمت صدرایی
۱۲۱	علم النفس و معرفت النفس، تمایزات و تشابهات
۱۲۱	علم النفس حکمت متعالیه

۱۲۳	برهان وجود نفس از دیدگاه ملاصدرا
۱۲۴	برهان وجود نفس (هل هو؟)
۱۲۵	حد (منطقی) نفس در جایگاه مدبری برای بدن (ما هو؟)
۱۳۰	فصل نهم: ادله تجرد نفس
۱۳۱	مقدمه
۱۳۱	ادله تجرد نفس
۱۳۱	وحدت هویت
۱۳۴	استحالة انطباع کبیر در صغیر
۱۳۷	اثر ناپذیری ادراکات حصولی
۱۳۸	فصل دهم: ارجام‌شناسی حکمت متعالیه
۱۳۹	مقدمه
۱۳۹	بهشت و دوزخ در جانشناسی ملاصدرا
۱۴۲	مسئله کیفیت جارانگ: ملأش در آتش و جاودانگی عذاب
۱۴۳	حشر جسمانی در قیامت
	بخش پنجم: انسان‌شناسی مدرن
۱۴۶	فصل یازدهم: معناشناسی مدرنیته و مدرنیسم
۱۴۷	مقدمه
۱۴۹	مدرنیته و انسان‌شناسی
۱۴۹	معناشناسی اصطلاح مدرن و مدرنیته
۱۵۲	محور کانونی مدرنیته
۱۵۳	خاستگاه اصلی تعارض انسان مدرن با سنت
۱۵۴	خودپسندگی عقل، محور کانونی انسان‌شناسی مدرن
۱۵۵	عقل مدرن و مبانی زندگی مدرن
۱۵۶	مختصات انسان مدرن
۱۶۰	فصل دوازدهم: اومانیسم؛ مذهب ستایش انسان
۱۶۱	مقدمه
۱۶۲	ویژگی‌های اومانیسم رنسانس
۱۶۳	ویژگی‌های اومانیسم معاصر
۱۶۵	فرق اومانیسم و توابع دیدگاه‌های آنان در جهان معاصر

۱۶۹	فصل سیزدهم: منظومه معرفتی انسان مدرن و طغیان علیه امر قدسی
۱۷۰	مقدمه
۱۷۰	تصویر خدای رخنه‌پوش و زمینه‌سازی برای نفی خدا
۱۷۲	نظریه تکامل انواع (فرگشت)
۱۷۲	نگاهی به تاریخچه تکامل در قرون اخیر
۱۷۴	اساس دیدگاه فرگشت‌گرایان معاصر و محل نزاع
۱۷۸	عنصر زمان طولانی و جهش‌های تصادفی در نقش خدای رخنه‌پوش داروینیست‌ها
۱۷۹	هفت نوع مواضع با نظریه فرگشت
۱۷۹	مسیحیان سنتی
۱۸۱	جدائیکاران - ساحت علم و دین
۱۸۲	جریان فکری دانشمندان علم (تجربی) خدا‌باور
۱۸۳	جریان فکری آفرینش‌رشد
۱۸۳	دیدگاه‌های دانشمندان علم (غیرلامی/اعتقادی)
۱۸۴	جریان علمی - الحادی نوین
۱۸۵	جریان‌های فکری مسلمان (با تأکید بر دیدگاه‌های اندیشمندان شیعی مذهب)
۱۹۱	بررسی ساختار دیدگاه‌های فرگشت‌گرایان الحاد (نویاروینیست‌ها)
۱۹۳	نقد و بررسی نظریه فرگشت
۱۹۴	نقدهای حوزه علوم تجربی
۱۹۵	بررسی نقدهای حوزه بیولوژی
۱۹۸	نقدهای حوزه معارف فراطجربی
۲۰۱	پیامدهای نظریه فرگشت
۲۰۲	نتیجه‌گیری

بخش ششم: انسان و معنا در ساحت سنت و مدرنیته

۲۰۶	فصل چهاردهم: معنای زندگی
۲۰۷	مقدمه
۲۰۸	ابعاد بحث از معنای زندگی
۲۰۸	ضرورت بحث از معنای زندگی
۲۰۸	مراد از زندگی
۲۰۹	معنای زندگی، زندگی معنادار و زندگی بی‌معنا
۲۱۷	مؤلفه‌های معناداری زندگی

پیشگفتار

معرفت «انسان‌شناسی» از چهار منبع قابل حصول است:

اول، علم انسانی تجربی و مطالعات حوزه علوم اجتماعی که به آن آنترپولوژی^۱ و مردم‌شناسی می‌گویند. در این علم از انسان‌شناسی در شاخه‌های مختلف متناسب با شأن اجتماعی انسان بحث می‌شود.

دوم، عرفان که موضوع آن وجود و اسماء و صفات حق - سبحانه - است و حق در عالم در دو صورت انسان و جهان متجلی شده است. بنابراین، عالم و آدم نیز به اعتبار تجلی حق موضوع معرفت عارف است. هدف ادیان انسان‌شناسی عرفانی، همچون انسان‌شناسی دینی و فلسفی، بررسی هویت و ماهیت انسان است، اما آنچه عرفان را از آن دو متمایز می‌کند، روش نیل به حقیقت است. سوم، مطالعات فلسفی در شاخه فیزیک که هستی و چیستی انسان را می‌کاود و به پرسش‌های بنیادینی پاسخ می‌دهد که انسان بودن انسان بدان / بدان‌هاست و با آن / آن‌ها از سایر موجودات، به‌ویژه حیوانات، متمایز می‌شود. رساله اصلی انسان‌شناسی فلسفی آن است که تحلیل کند، چه ویژگی (هایی) به حمل هو هو و چه ویژگی (هایی) به حمل ذو هو به انسان نسبت داده می‌شود؟ از دیگر مباحث مهم در مطالعات انسان‌شناسی، که یکی از مهم‌ترین موضوعات گفت‌وگو در مورد انسان معاصر محسوب می‌شود، معنای زندگی است که در سه - چهار دهه اخیر به مسئله‌ای جدی بدل شده است به نحوی که برخی کارآزمایی فلسفه را به ایضاح آن متوقف کرده‌اند.

چهارم، مطالعات دینی است. در این دسته مطالعات، گزاره‌هایی بررسی و تحلیل می‌شوند که در نصوص دینی در مورد انسان آمده‌اند. مطالعه این متون به ما کمک می‌کند گوهر وجودی انسان را بهتر بشناسیم، چه متونی که ماهیتی نقلی و اخباری دارند، چه آن‌هایی که عقلی و استدلالی‌اند. با اندکی تأمل متوجه می‌شویم که بین پرسش‌های پیش روی محقق انسان‌شناسی فلسفی و محقق انسان‌شناسی دینی قرابت وجود دارد، اما تفاوت این دو در هدف، روش، ابزار تحقیق و غایت و نتیجه‌ای است که محقق به دنبال آن است.